

הארות לדו"ח

מאת ברוך נאדר

דו"ח הביניים של מבקר המדינה בפרשת עיריית חיפה הוא, ראשית כל, אות מעודד חדש לחשיבותו של משרד המבקר. אפילו הצביעות הרבה כביד דו"ח אינה יכולה לטשטש עובדה זו. הצביעות כפולה היתה: ראשית — עצם הפניה למבקר המדינה (ולא למשרד או לבית דין) לחקור בעניינים פליליים שאינם מוסמך ואינו מסוגל לחקור; שנית — טשטוש ההאשמות קשות-התוכן וההירות-הניסוח אשר בדו"ח.

דו"ח הביניים נשלח בשמיני ביולי לראש עיריית חיפה, ועלול היה, בהתאם לתכנית ערוכות-מראש, להיגנו במגירות עד לאחר הבחירות, אלא שזריותם של סקיד אחד ועוזניו אהד (איש ידיעות אחרונות) מנעה זאת.

הדו"ח הוא תוצאה מפניית אבא חושי, ביום 19.5.55. לחקור את העובדות שנתפרסמו בעתון העולם הזה. הדו"ח, לדברי המבקר בהקדמה המצורפת אליו, "לא ידון... בעניינים הניגעים אמנם לנבחרי העירייה ולעובדיה, אבל אינם קשורים במשק העירייה".

***

הדו"ח לא דן, איפוא בשאלות ובהאשמות שדהקו אשר הועלו על-ידי העולם הזה:

- 1) האם פילק חושי כל אדם ישר מעמדתו והעדה נאמנים שרובם אינם נקיי-כפיים.
  - 2) שימוש באמצעי-אלימות נגד עובדי העירייה.
  - 3) קבלת שוחד על-ידי מנהל מחלקת מסי-עקיפין ורשיונות, זכריה פרייליך.
  - 4) מעילות באמון ברכוש וועד-העובדים על-ידי יושב-ראש הוועד רוזן וגזבר הוועד פרייליך ומעילה בכספי-הוועד על-ידי המזכיר שפיצרי.
  - 5) קבלת טובות-הנאה פרטיות תמורת חלוקת רשיונות שונים.
  - 6) קשרים פרטיים עם חברות מסחריות שונות, חברת המדחנים, חברת חוף-הכרמל ואחרות.
  - 7) זיוף כרטיסים (חושי, פרייליך), הוצאת כסף בטענות-שווא (ביאליק) ועוד.
- האשמות נוספות שהדו"ח אינו דן בהן, כיוון שנתפרסמו מאוחר יותר, הן:
- שוד קרקעות-נפקדים וחלוקת מגרשי-חנייה למקורבים, וכן כל ההאשמות הנוגעות לקשריו התת-קרקעיים של חושי עם מבריחים (ברגרי קבוק), עם הנמל וכיוצא באלו.

***

בהמשך הקדמתו אימר המבקר במפורש, כי הדו"ח הנוכחי הוא בעל אופי מקרי, כיוון שהוא מטפל בהאשמות העתון בלבד ואילו "הדו"ח השנתי הרגיל... יכלול ליקויים שלא שימשו בזמן האחרון נושא לחיכוך הציבורי ולכן לא ידונו בדו"ח הביניים".

***

מקורות מוסמכים יודעים לספר, כי הדו"ח השנתי ינעם לחושי עוד פחות מהנוכחי, אם כי חושי הודיע שהוא מצפה לו בכניין עיניים, על מנת שבו יועדה הצד החיובי בפעולות-חושי.

***

בעמודו הראשון של הדו"ח בן עשרה העמודים נמסרים העניינים עליהם עומד דו"ח הביניים: (1) קרן ראש-העירייה ושאר קרנות-העירייה. (2) קבלת תרומות במקום תשלומי-חובה. (3) שכוני-הסופרים. (4) החוזה עם חברת-המדחנים. (5) הקמת ביתני נועם. (6) היטל-הסעד על בתי-הקפה.

***

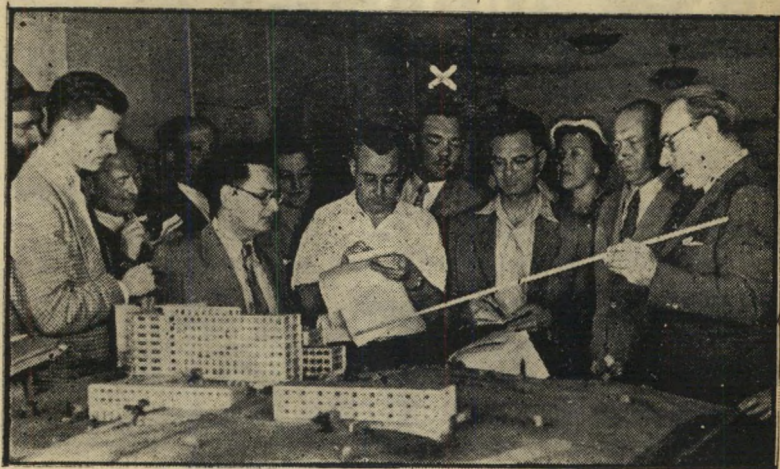
ניסוח העניינים מצמצם מראש את תחום עבודתו של המבקר. לא השאדה, האם מקבל חושי טובות-הנאה מבעלי המדחנים נחקרה כאן, אלא אך ורק שאדת צורתו של החוזה. אך אס-לו צמצום זה, כאשר ייראה להדן, לא מנע הע-לאת עובדות מהשירות ביותר, אשר חרשי, בעזותו, הואיל לבנות כ... ליקויים פורמליים.

***

פרשת הקרנות הסודיות, סודיות-למחצה, שליש ולרביע, של חושי נסקרה בשתי רשימות ארוכות (העולם הזה 919, 920) עורר גל תרעומת בין נאמני-חושי, אשר טענו, כי המספרים מוגזמים, העובדות מעוקמות וכי פרשה צנועה נוספה. המבקר חשב, כנראה, אחרת: דו"חו בן-עשרה-העמודים מקדיש לקרנות אלו חמישה וחצי עמודים. אשר לעובדות, הרי קטעים עיקריים מרשימותיו: "הקרנות החלו בפעולתן באמצע 1951... רק ב-ראשית 1952 הגיעה המכונה לתנופה האמיתית, ותוך אותה שנה גבו... קרוב לששים אלף ל...". בראשית 1953... החלה העירייה גובה גם דירות תמורת מתן רשות לבנות שלא-כחוק, ובאמצע 1953 כבר נבנו בדרך זו שש דירות, שתמורתן שולמה אם כולה

במדינה

מייק גרובסמית (מסומן בצלב) ועוזניו ליד דגם בנין "הדסה" במרכז הרפואי, שתוק ילדותי

נפתר, לפני שנה ומעלה, בפשרה יקרה. החד-לו בסלילת-הכביש ועם זאת כעבודות מדי-דה ויישור ובהשלמתן הסופית של התוכ-ניות.

אך כאן, משנדמה כי המרכז העצום עלול לקרום עור וגידים, נתעוררו, כארץ ומחוצה לה, כל שרירות-התופת של האינטרנטיות וה-אמביציה האישית.

צניחה בארנהיים וגוב בהודו. במרכזן של כל ההתנגשויות האלו עמד ה-אדם היחיד שרצה אך ורק בביצוע העבודה עצמה, אם כי דווקא הוא היה הפחות נוגע בדבר. אדם זה היה מיכאל ("מייק") גרובס-מית יהודי ששימש קצין בחיל-הצנחנים האמריקאי והנחשב לאחד המיומנים החש-רים בעולם לבניית בתי-חולים.

גרובסמית (41), בעל לאשה ואב לשתי בנות, הוא "סלף-מיידין" אמריקני טיפו-סי, שעלה מדרגת נער-סיתון על אניה לתפ-קיד של קצין רפואי בדיוויזיית חיל-הצנחנים אשר ביצעה את הנחיתה האומללה בארנהיים שבגרמניה (בחורף 1944'5).

הוא היה בין המעטים ששרדו מחיל-המש-לוה, בו אבדו כשלושים אלף צנחנים. הלכנו בעקבות האנגלים, — הסביר לימים ל-דייוו — מתוך הנחה שבמקום בו נמצ-אים האנגלים, אין מלחמה, ובאמת, בערב מצאנו עצמנו שוב סמוך לכסיס, ללא אכ-רות כמעט.

בשנת 1952 נחשב כבר גרובסמית לאחד החשובים במקצועו. קיבל הצעה להקמת בית-חולים ענק בארצו, בסכום של כששה מיליון דולר והצעה לא-פחות מושכת מממשלת הודו. הצעת ממשלת-הודו קסמה לו מאד, עד שיום אחד תפס אותי מישהו מהזדה וסיפר כי הם מתכוונים לבנות בירושלים מרכז רפואי שלא הוקם עוד כמותה. הוא הציע לי את הגיון ושאל כמה אדרוש. נקבתי סכום. הוא לא נבהל, הסכים לו כבסיס למו"מ. לב-סוף הוסכם על משהו הדומה לשלושים אלף דולר לשנה, תשלום יפה גם במקצוע שלנו. אולם לא התשלום משך אותי, אלא הרצון להקים את הגדול במוסדות הרפואיים בעו-לם.

פרידה בנמה חיפה. התנגשותו ה-ראשונה של גרובסמית, הרגיל לקצב העבודה האמריקני ("נהגתי לעבוד שתיים-עשרה שעות ביום, אך הני לי שני ימי חופשה שבשבו ותמיד לקחתי לעצמי שני חודשי-נופש ש-שנה"), עם שיטות-הייצור הישראליות, איר-עה בתקופת המלחמה על הכביש, הוא לא יכול להבין את עירוב הסמכויות, לא תפס

הישראלי דאז, אשר הוליד בין השאר, את בניין "חירבת אליאומה", ובחלקן היו הן פרי רדיפת-שררה בין עסקניות הדסה בחוף-לארץ, שהחליטו כי הן חייבות להקים את המרכז הרפואי הגדול ביותר על-פני תבל, מבלי לשאול עצמן כאחרים האם זוהי דוקא צורת ההשקעה הרוושה ביותר לישראל בשטח הרפואה.

17 מיליון + פיתוח מקומי. בתכ-נית-ענק זו היה הכל שיאי. הארכיטקט הגיר-יורקי ששירטט את התכנית, אשר שלוש פעמים נאלצו לשנותן, קיבל חמישים אלף דולר לכל שנה שהמרכז יעמוד בבנייתו, בסך-הכל — בהתאם לתכנית של סיום ה-בנייה בחמש שנים — כרבע מיליון דולר. כלל ההוצאות האדמיניסטרטיביות לכל סו-גיהן הועמד על שלושה מיליון דולר. מקורו הסופי של המרכז הרפואי, בו ימצא בית-חולים וגמאי בן חמש עד שש מאות מי-טה, מעונות רופאים ואחיות, בית-ספר או-ניברסיטאי לרפואה, גנים מפוראים וכיוצא באלה, נקבע לחמישה-עשר עד שבע-עשר מיליון דולר, פרט להוצאות פיתוח המקום שהממשלה התחייבה לשאת בהן.

באמצע 1951 הושלמו הסידורים הראשו-נים ובראשית 1956, לכל המאוחר, חייב היה מרכז-הענק לעמוד על תילו, לפאר ו-לרומם ברבים את שם ישראל, שם הדי-טה ושמן של העסקניות החרוצות אשר ידעו לסחוט מהתורמים היהודים את הסכומים הרמוניים.

המשגה הראשון נעשה מייד. משבאה הפנייה לממשלה להקצות את מאות הדונמים הר-רושים לצורך הקמת המרכז, החליטה אי-שיות ממשלתית בעלת מעוף נרחב מדי להר-חיק את המרכז מערבה, על מנת למשוך את העיר אחריו. החליה ביקשה אותה אישיות להרחיקו כדי תריסר קילומטר מן העיר, אך לאחר שכל המומחים טענו, כי במרחק כזה כדאי לחפור רק קבר למרכז, הוקצו שטחים גדולים מעבר לעין-כרם, אף הם מהלך רב מן העיר. כדי לגשר על התהום שבין הדי-חין הבהיר לבין המציאות העכורה השקיעה הממשלה כשניים וחצי מיליון ל"י בפיתוח השטח, סללה כבישים שכל טעמם בקיום המרכז הרפואי. גם הדסה נקראה להשתתף בהוצאות הפיתוח, לסלול על חשבונה כביש-חיבור מהעיר למקום המוסד, על פני שטחים שהופרשו לה על-ידי רשות-הפיתוח.

למי שייכת הקרקע. האסון השני נתגלה עם ראשית הנסיון להתחיל בסלילת כביש-החיבור. נתברר, כי תקן הקנימת ל-ישראל, מוסד החש עצמו כבעל כל הקר-קעות הניטשות בארץ, החזיר אותן הקר-קעות עצמן, שנועדו על ידי רשות-הפיתוח לסלילת הכביש, לעולים חדשים שהתיישבו עליהן, ורצון ונטעון.

בעוד הלשכה הכללית בירושלים מאיימת בשביתת-שבת במשרד-הדסה על שאינה פותחת בעבודות החייבות לספק עבודה בה-גיען לשיאן לאלף איש כמעט. הכריזו ה-מתיישבים על הקרקע היעודה לסלילה, כי סילוקם מן האדמה יביאם להכריז על שבי-תת-רעב. הדסה הציעה למתיישבים — למרות ששלמה כבר לרשות-הפיתוח עבור הקרקע — פיצויים בצורת שונות, אלא שכל הצי-עה עוררה תביעות חדשות, תביעות שהקק"ל לא היססה לתמוך בהן.

כמעט שנה נמשך "מאבקי-הכביש", עד ש-